EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 16.7.2026
COM(2026) 373 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

nõukogu määruse (EÜ) nr 1224/2009 (millega luuakse liidu kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks) kohaldamise kohta ajavahemikul 2020–2024 vastavalt artiklile 118

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

nõukogu määruse (EÜ) nr 1224/2009 (millega luuakse liidu kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks) kohaldamise kohta ajavahemikul 2020–2024 vastavalt artiklile 118

1. Sissejuhatus ja taust

Nõukogu määrusega (EÜ) nr 1224/2009[1] (edaspidi „kontrollimäärus“) on ette nähtud ELi kalanduse kontrollisüsteem, et tagada ühise kalanduspoliitika[2] (ÜKP) eeskirjade järgimine. Kontrollimäärusega ning samuti ebaseaduslikku, teatamata ja reguleerimata kalapüüki käsitleva määrusega[3] ja määrusega, milles käsitletakse välispüügilaevastike jätkusuutlikku majandamist[4], nähakse ette kontrolli, seire ja rakendamise eeskirjad ja meetmed, mis põhinevad üleilmsel ja terviklikul lähenemisel. Kontrollimäärus on ÜKP tugisammas, mis pakub terviklikku vahendite kogumit, et tagada ÜKP täielik ja tulemuslik rakendamine.

ELi kalanduskontrolli süsteemi juhtimisse ja rakendamisse on kaasatud liikmesriigid, Euroopa Komisjon, Euroopa Kalanduskontrolli Amet (EFCA)[5] ja ettevõtjad. Kontrollimäärust kohaldatakse kogu püügitegevuse ahela suhtes, n-ö võrgust taldrikuni.

Käesoleva dokumendiga täidab komisjon seadustest tulenevat nõuet esitada Euroopa Parlamendile ja nõukogule iga viie aasta järel aruanne kontrollimääruse kohaldamise kohta liikmesriikides (kontrollimääruse artikli 118 lõige 2).

2017. ja 2021. aastal võttis komisjon vastu aruanded kontrollimääruse rakendamise ja hindamise kohta, mis hõlmasid viieaastaseid perioode 2010–2014 ja 2015–2019[6]. Aruanded näitasid, et kontrollimäärus on oluline ühise kalanduspoliitika eesmärkide saavutamiseks ning kaitse- ja majandamismeetmete jõustamiseks. Kontrollimääruse põhimõtete ja sätete eesmärk oli lahendada probleeme, mis tõid varem kaasa kalanduspoliitika eeskirjade eiramise ja ulatusliku ülepüügi. Komisjoni tehtud auditite ja kontrollide käigus on siiski leitud märkimisväärseid puudusi oluliste ELi eeskirjade rakendamisel. Need puudused võivad ohustada ühise kalanduspoliitika pikaajaliste eesmärkide saavutamist. Peale selle, kuigi kontrollimäärus aitas parandada nii kalanduse kontrollisüsteemi kui ka ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimist, ei olnud see täielikult eesmärgipärane (vt punkt 3.1). Selleks, et aidata kõrvaldada tuvastatud puudusi, võttis komisjon vastu ettepaneku ELi kalanduse kontrollisüsteemi läbivaatamiseks[7]. Muutmismäärus võeti vastu 2023. aastal[8] (edaspidi „läbivaadatud kontrollimäärus“). Paljusid 2023. aasta läbivaatamisega tehtud muudatusi

1 ELT L 343, 22.12.2009, lk 1.
2 ELT L 354, 28.12.2013, lk 22.
3 ELT L 286, 29.10.2008, lk 1.
4 ELT L 347, 28.12.2017, lk 81.
5 https://www.efca.europa.eu.
6 COM(2017) 192 final, COM(2021) 316 final.
7 COM(2018) 368 final.
8 Määrus (EL) 2023/2842.

kohaldatakse alles alates 2026. aasta jaanuarist ja seetõttu ei võeta neid käesolevas aruandes arvesse. Pärast läbivaadatud kontrollimääruse jõustumist on komisjon pidanud esmatähtsaks ülesandeks vajalike teiseste õigusaktide ettevalmistamist ja vastuvõtmist. See toimub siiski peamiselt pärast aruandeperioodi[9].

Läbivaadatud kontrollimääruse vastuvõtmine kujutab endast olulist poliitilist arengut vaatlusalusel perioodil. See on oluline samm tulemuslikuma, tänapäevasema ja järjepidevama kontrolli suunas, mis toetab kalavarude majandamist. Sellega kõrvaldatakse pikaajalised puudused püügi ja laevade tegevuse kohta andmete kogumisel, laiendades digitaalsete registreerimissüsteemide ja elektroonilise kaugseire kasutamist, mis parandab märkimisväärselt täpsust ja läbipaistvust ning loob võrdsed tingimused. Läbivaadatud raamistiku eesmärk on digitaliseerimise kaudu tugevdada lossimiskohustuse rakendamist ja toetada kaitse-eesmärkide täitmist. Samuti on sellega kehtestatud alla 12-meetrise kogupikkusega laevade ja harrastuskalapüügi struktureeritum ja digitaalsem seire digitaalsete püügi registreerimise süsteemide kaudu ning parandatud karistussüsteemi ja selle rakendamise tingimusi liikmesriikides ja nende vahel. See on edendanud haldustoimingute lihtsustamist ja kulude vähendamist, eelkõige asendades paberipõhised menetlused digilahendustega, millest saavad kasu nii ametiasutused kui ka ettevõtjad.

Käesolevas kolmandas aruandes antakse ülevaade kontrollimääruse põhisätete kohaldamisest aastatel 2020–2024. Esitatud teave pärineb järgmistest allikatest: i) andmed, mis liikmesriigid on esitanud kontrollimääruse artikli 118 kohaselt[10]; ii) auditite, kontrollide ja inspekteerimiste käigus saadud teave ning iii) kalanduskontrolli ja eeskirjade järgimist käsitlevates eksperdirühmades peetud arutelud.

2. Kontrollimääruse rakendamine liikmesriikides

Liikmesriigid vastutavad kalanduskontrolli süsteemi rakendamise eest. Aastatel 2020–2024 jätkasid liikmesriigid kontrollimääruse rakendamise parandamist, kuigi aruandeperioodil tehti mitmes liikmesriigis kindlaks märkimisväärseid puudusi, eelkõige seoses kaalumist ja püügi registreerimist käsitlevate oluliste sätetega. Neid punkte käsitletakse allpool üksikasjalikumalt.

[9] Välja arvatud sadamate loetellu kandmist käsitlev õigusakt, mille suhtes kohaldatakse erandit lubatud kõikumisest: komisjoni 24. mai 2024. aasta rakendusmäärus (EL) 2024/1474, millega kehtestatakse eeskirjad nõukogu määruse (EÜ) nr 1224/2009 artikli 14 lõike 4 punkti a kohaldamiseks seoses erandiga lubatud kõikumisest väikeste pelaagiliste liikide püügil, suuremahulisel püügil ja troopikatuuni seinnoodapüügil saadud saagi hindamisel, mis lossitakse ja laaditakse ümber sortimata.

[10] Liikmesriikide esitatud andmete põhjalik ja üksikasjalik kokkuvõte on esitatud koondaruandes liikmesriikide poolt kontrollimääruse artikli 118 kohaselt esitatud andmete kohta, mis on kättesaadav Euroopa Liidu Väljaannete Talituses koos esialgsete esitatud aruannetega.

2.1. Tingimused juurdepääsuks vetele ja ressurssidele ning laevastiku haldamise kontroll

Selleks et viia püügitegevus kooskõlla ühise kalanduspoliitika eeskirjadega, on selliseks tegevuseks vaja kalalaevatunnistust ning teatavatel tingimustel kalapüügiluba. Aruandeperioodil vähenes liikmesriikide teatatud kehtivate kalalaevatunnistuste koguarv 6 % – 72 562-lt 2020. aastal 68 085-le 2024. aastal. Samal ajavahemikul teatasid liikmesriigid 1 669 kalalaevatunnistuse ajutisest peatamisest ja 6 368 kalalaevatunnistuse alalisest tühistamisest. Kalapüügilubade arv vähenes samuti 8 % – 35 128-lt 2020. aastal 32 474-le 2024. aastal, kusjuures 99 luba peatati ajutiselt ja 1 664 tühistati jäädavalt.

Tõhusa kontrolli tagamiseks peavad liikmesriigid kasutama laevaseiresüsteemi (VMS-süsteemi). Kalalaevad, mille kogupikkus on vähemalt 12 meetrit, peavad olema varustatud seadmega, mis võimaldab pädevatel asutustel neid automaatselt leida ja identifitseerida. Esitatud andmete analüüs näitab, et laevaseiresüsteemiga hõlmatud üle 15 meetri pikkuste laevade osakaal oli 2020. aastal 98 %, vähenedes 2024. aastal veidi, 96 %-le. Laevaseiresüsteemiga varustatud 12–15 meetri pikkuste laevade osakaal kasvas 36 %-lt 2020. aastal 48 %-le 2024. aastal. Samuti teatasid liikmesriigid, et automaatse identifitseerimissüsteemiga (AIS) varustatud üle 15-meetrise kogupikkusega laevade osakaal kasvas 80 %-lt 2020. aastal 84 %-le 2024. aastal.

Laevaseiresüsteem on püügitegevuse seire ja kontrolli oluline osa, mis hõlmab satelliitseiresüsteemide kasutamist, et jälgida kalalaevade asukohta ja liikumist. Läbivaadatud kontrollimäärusega on laiendatud laevaseiresüsteemi kasutamist laevastikuliikidele, mis ei olnud täielikult hõlmatud, ning kehtestatud alates 2028. aastast kergem süsteem alla 12-meetrise kogupikkusega laevadele. Selle väga suure laevaliigi puuduliku hõlmatuse probleemi lahendamine on märkimisväärne saavutus. Läbivaadatud kontrollimääruses on täpsustatud ka seda, kuidas ametiasutused peaksid laevaseiresüsteemi ja muude seiresüsteemide kaudu kogutud andmeid esitama ning kontrolli ja inspekteerimise eesmärgil kasutama.

Üks ELi kalanduskontrolli süsteemi keskseid elemente on mootorivõimsuse kontroll. Mootorivõimsus ja kogumahutavus on kaks püügivõimsuse näitajat, mida hallatakse laevastiku koosseisu arvamise / koosseisust väljaarvamise korraga, kusjuures ÜKPs on mõlema jaoks kehtestatud ülempiirid. Laevastiku püügivõimsuse haldamine, sealhulgas ELi kalalaevastikuregistrisse kandmise / registrist väljaarvamise kord sõltub seega nende parameetrite täpsest ja usaldusväärsest registreerimisest. Pärast seda, kui komisjoni 2019. aasta uuringus[11] tuvastati puudused liikmesriikide mootorivõimsuse kontrollisüsteemides, algatas komisjon liikmesriikidega dialoogid, sealhulgas 15 rikkumismenetluse eelset dialoogi. Paljud liikmesriigid on suurendanud jõupingutusi, et täita mootorivõimsuse sertifitseerimise ja kontrollimise kohustust. Vastuseks täiendava toetuse taotlustele loodi 2022. aasta septembris tehniline töörühm, mis koosnes liikmesriikide ekspertidest ja mida toetas mootorivõimsuse välisekspert, et võtta 2019. aasta uuringu järelduste järelmeetmeid. Läbivaadatud kontrollimäärus aitab kõrvaldada leitud puudusi. Kõrge riskitasemega kalalaevade mootorivõimsuse pideva seire nõue jõustub 10. jaanuaril 2028[12]. Töörühm on välja töötanud tehnilised kirjeldused, et aidata liikmesriikidel seda nõuet rakendada. Nende juhenddokumentide eesmärk on aidata liikmesriikidel valmistuda nõuete edukaks ja õigeaegseks rakendamiseks. Mõlemad juhenddokumendid on avalikkusele kättesaadavad

[11] „Study on engine power verification by Member States – Final report“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2019.

[12] Määruse (EL) 2023/2842 artikkel 39a.

komisjoni väljaannete talituse[13] kaudu, mis hõlbustab liikmesriikide ettevalmistusi 2028. aastal jõustuvate uute eeskirjade ülevõtmiseks. Pideva suhtluse ja teabe jagamise eesmärk on tagada valmisolek ja eeskirjade järgimine.

Selleks et parandada laevastiku andmete ja püügivõimsuse jälgimist ELi tasandil, peab komisjon ELi laevastikuregistrit[14]. See register sisaldab andmebaasi, mis on avalikkusele osaliselt kättesaadav.

2.2. Püügiaruandluse vahendid, kaalumine ja jälgitavus

Seire tõhustamiseks peavad vähemalt 10-meetrise kogupikkusega ELi kalalaevad pidama püügipäevikut. Vähemalt 12-meetrise kogupikkusega laevade puhul peab see olema elektrooniline (e-päevik), kuigi aruandeperioodil võimaldati erandina teatavatel 12–15 meetri pikkustel laevadel kasutada paberkujul päevikut[15]. Andmed näitavad, et paberpäevikute kasutamine on üldiselt vähenemas. E-päevikuga üle 12 meetri pikkuste laevade osakaal oli 2020. aastal 94 % ja 2024. aastal üle 95 %. 10–12 meetri pikkuste e-päevikut kasutavate laevade osakaal kasvas 49 %-lt 2020. aastal 66 %-le 2024. aastal.

Alla 10-meetrise kogupikkusega laevade püügiseiret tuli teha proovivõtukavade, paberpäevikute või müügiteatiste abil. Laevade osakaal, mille suhtes iga seiremeetodit kohaldatakse, oli aruandeperioodil üsna stabiilne kõikudes aastate jooksul vaid mõne protsendipunkti võrra. Kõige sagedamini kasutati seiremeetodina proovivõtukavasid. Lisaks nendele kontrollivormidele suurenes e-päevikute kasutamine 537-lt 2020. aastal 1 743-le 2024. aastal ehk 225 %.

Läbivaadatud kontrollimäärus toetab seda suundumust, laiendades e-päevikute kasutamist järk-järgult kõigile laevadele, olenemata nende suurusest.

Saagi täpne kaalumine ja registreerimine on kalavarude majandamise alus. Kaalumine ja saagi registreerimine on olulised kontrolli eesmärgil, teaduslike andmete saamiseks, kvootide kasutamise seireks ja ülepüügi vältimiseks. Aruandeperioodil viis komisjon liikmesriikides mitmes merepiirkonnas läbi palju kaalumise ja saagi registreerimise kontrolle. Paljudel juhtudel kinnitasid komisjoni hindamiste tulemused märkimisväärseid puudusi kaalumisel ja saagi registreerimisel, eelkõige Läänemere, Põhjamere ja läänepiirkonna vete sorditud ja sortimata saagi puhul. Paljud neist puudustest on pikaajalised probleemid, mis tuvastati komisjoni varasemate hindamiste käigus. Olukord on liikmesriigiti erinev, kuid avastatud puuduste hulka kuuluvad heakskiitmata süsteemidega kaalumine, osa kalandustoodete kaalumata jätmine, vee ja jää eemaldamata jätmine enne saagi kaalumist, nõuetele

---

[13] Euroopa Komisjon: merendus- ja kalandusasjade peadirektoraat ning Roos Diesel Analysis B.V, „Technical guidance for the monitoring, certification and verification of engine power in EU fisheries control“, koostanud mootorivõimsuse tehniline töörühm, kalanduskontrolli eksperdirühma allrühm, Euroopa Komisjon, 2025.

Euroopa Komisjon: merendus- ja kalandusasjade peadirektoraat ning Roos Diesel Analysis B.V, „Technical specifications and guidance for the implementation of devices for the continuous monitoring of catching vessels' engine power“, Euroopa Komisjon, 2025.

[14] ELi kalalaevastikuregister.

[15] Liikmesriigid võisid kuni 10. jaanuarini 2026 teha erandi 12–15 meetri pikkustele laevadele, mis: a) tegutsevad üksnes lipuliikmesriigi territoriaalmeredel või b) ei viibi merel kunagi rohkem kui 24 tundi alates väljumisajast kuni sadamasse jõudmiseni.

mittevastavad mahaarvamised kaalumise tulemustest, tulemusliku kontrolli ja jõustamise puudumine ning meelevaldne kaalumisjärgne saagi registreerimine. Need puudused kahjustavad ÜKP eesmärkide saavutamist ja mõnel juhul soodustavad kalavarude bioloogilise seisundi halvenemist. Komisjon on teinud koostööd asjaomaste liikmesriikidega, et arutada järelmeetmeid, sealhulgas koostades tegevuskavad tuvastatud probleemide lahendamiseks.

Seda olukorda aitab lahendada ka läbivaadatud kontrollimäärus. Selle kohaselt peavad kaalumist teostama volitatud ettevõtjad, kasutades liikmesriikide poolt heaks kiidetud süsteeme. Erandid nõudest kaaluda kogu saak lossimisel enne transporti proovide võtmise, kontrolli ja ühiste kontrolliprogrammide kaudu jäävad kehtima, kuid komisjon ühtlustab need teiseste õigusaktidega.

Vaatamata jälgitavuse valdkonnas tehtud edusammudele teeb see endiselt muret ning liikmesriigid uurivad jätkuvalt erinevaid lahendusi kalandustoodete jälgitavuse tagamiseks. Kalandustoodete pikaajaliste jälgitavusnõuete rakendamisel on tehtud erineval määral edusamme, järgides õigusraamistikke, mille eesmärk on tagada värskete ja külmutatud toodete päritolu läbipaistvus ja vastutus kogu tarneahelas. Mõned liikmesriigid on võtnud kasutusele digitaalsed süsteemid kalandustoodete registreerimiseks ja seireks alates nende püügikohtadest kuni jaemüügini, parandades seeläbi jälgitavust ja eeskirjade järgimist.

Mitu liikmesriiki on teatanud, et jälgitavussüsteemid on integreeritud riiklikesse kalandusinfosüsteemidesse, mis võimaldab kalandustoodete tõhusat digitaalset jälgimist. Digiplatvormid võimaldavad andmeid sisestada igas tarneahela etapis alates kalurite püügiaruannetest kuni töötlemise ja levitamiseni, kasutades kordumatuid tunnuseid või ruutkoode, et säilitada täielikud andmed, mis on kontrollimiseks kättesaadavad.

Samal ajal on teised liikmesriigid võtnud kasutusele tehnoloogilisi uuendusi, nagu spetsiaalselt jälgitavuse parandamiseks loodud mobiilirakendused ja tarkvara. Need vahendid hõlbustavad teabe jagamist kalandusettevõtjate, inspektorite ja ostjate vahel ning toetavad põhjalikku seiret inspekteerimiste ajal, võimaldades koostada reaalajas aruandeid, et tagada tarneahela terviklikkus. Endiselt on probleeme, eelkõige sellega, et saavutada täielik eeskirjade järgimine kogu tarneahelas, kusjuures jae- ja hulgimüügisektoris on vaja standardimist. Mõned liikmesriigid viivitavad tervikliku eeskirjade järgimise tagamisega, kuni kogu ELis saavutatakse kooskõla, märkides erinevusi tehnoloogia kasutuselevõtus ja poliitika rakendamises. Hargmaistel ettevõtjatel on samuti raskusi oma tegevuse piiriülesel ühtlustamisel, mis rõhutab vajadust ühtlustatud eeskirjade järele.

Läbivaadatud kontrollimäärus aitab neid probleeme lahendada. Sellega on järk-järgult juurutatud olemasolevate jälgitavusnõuete digitaliseerimist ja laiendatud neid nõudeid alates 2029. aastast värsketele ja külmutatud toodetele, mille suhtes kohaldatakse teiseste õigusaktidega vastu võetavaid üksikasjalikumaid eeskirju.

2.3. Kontrolli ja inspekteerimise eriprogrammid

Euroopa Kalanduskontrolli Amet (EFCA) ja liikmesriigid on rakendanud riiklikul tasandil kontrolli ja inspekteerimise eriprogramme, mille komisjon on kuue ELi merepiirkonna[16] jaoks vastu võtnud. EFCA on ühiskasutuskavade kaudu taganud inspekteerimise koordineerimise piirkondlikul tasandil. Liikmesriikide ja EFCA poolt ühiskasutuskavade raames tehtud inspekteerimiste koguarv oli aastatel 2020–2024 üle 230 000, kusjuures 2024. aastal tehti üle 45 000 inspekteerimise. Ettevõtjate oletatavate[17] rikkumiste osakaal nii merel kui ka maismaal toimunud inspekteerimise puhul oli keskmiselt 8 %, kusjuures aastate ja merepiirkondade lõikes varieerus keskmine näitaja 2 %-st enam kui 50 %-ni[18]. Enamik ühiskasutuskava mere- ja maismaapõhiste inspekteerimiste käigus tuvastatud ettevõtjate oletatavatest rikkumistest oli seotud valede püügiandmete esitamise ja tehnilisi meetmeid käsitlevate eeskirjade eiramisega. 2024. aastal moodustasid valeandmete esitamisega seotud ettevõtjate oletatavad rikkumised üle 40 % oletatavate rikkumiste koguarvust kõigis piirkondades, välja arvatud Vahemeri. Valeandmete esitamisega seotud rikkumised moodustasid peaaegu 80 % ettevõtjate oletatavatest rikkumistest Läänemerel ning ulatusid Kirde-Atlandi läänepiirkonna vete ühiskasutuskavades 50 %-ni. Vahemere ühiskasutuskavas moodustasid ettevõtjate poolt tehniliste meetmete eeskirjade eiramise ja valeandmete esitamisega seotud oletatavad rikkumised 30 % kõigist oletatavatest rikkumistest ning ülejäänud 70 % oletatavatest rikkumistest olid seotud muude eeskirjade eiramise või jälgitavusega[19].

Viimastel aastatel on kalanduskontrollis kasutatud uusi tehnoloogiaid, näiteks Maa seire tehnoloogiaid. Koostöös Euroopa Meresõiduohutuse Ametiga (EMSA) annab EFCA komisjonile ja liikmesriikide ametiasutustele mereolukorra ülevaate (teabehaldussüsteem) ning pakub EFCA satelliitsidel põhinevat kaugseiret laevade tuvastamiseks, sihtmärkide tuvastamiseks ja muude konkreetsete seireülesannete täitmiseks.

2.4. Lossimiskohustuse täitmise kontroll

2019. aasta jaanuaris täielikult jõustunud lossimiskohustus on ühise kalanduspoliitika üks põhielemente. Alates selle järkjärgulise kasutuselevõtu algusest 2015. aasta jaanuaris on liikmesriigid teinud vähe edusamme selle kohaldamise kontrollimisel ja jõustamisel. Komisjon on teinud mitu auditit, et hinnata meetmeid, mida liikmesriigid on võtnud selleks, et tagada lossimiskohustuse kontrollimine ja jõustamine, ning tagada kogu saagi täpne dokumenteerimine. Nende auditite tulemused (samuti muud aruanded, näiteks EFCA poolt koostöös piirkondlike kontrolli eksperdirühmadega koostatud hindamisaruanded[20] ja liikmesriikide aruanded) on näidanud seda, et mitmes merepiirkonnas toimub ulatuslik,

---

16 Atlandi ookeani idaosa ja Vahemeri, Must meri, Läänemeri, Põhjameri ja ICESi IIa rajoon, Kirde-Atlandi läänepiirkonna veed ja alates 2024. aastast India ookean.

17 Termin „oletatav rikkumine“ viitab rikkumisele, mille inspektor on avastanud ja millest ta on teatanud inspekteerimisaruandes, enne kui pädev asutus või kohtunik teeb otsuse.

18 EFCA Annual Report for 2019.pdf.

19 Üks Vahemere piirkonna riik on teinud turul märkimisväärse arvu kontrolle, mis vähemalt osaliselt selgitab seda erinevust Vahemere ühiskasutuskava ja teiste ühiskasutuskavade vahel.

20 Compliance Evaluation - European Fisheries Control Agency.

ebaseaduslik ja dokumenteerimata saagi vette tagasi laskmine. Algatati rikkumismenetlused viie liikmesriigi suhtes, kes ei olnud võtnud vajalikke meetmeid, et tagada lossimiskohustuse kontroll ja jõustamine. Need rikkumismenetlused lõpetati 2024. aastal, võttes arvesse läbivaadatud kontrollimääruse sätteid, millega kehtestati uued eeskirjad, mille eesmärk on tugevdada lossimiskohustuse tulemuslikku kontrolli ja jõustamist. Need eeskirjad hõlmavad täiustatud ja digitaliseeritud püügi registreerimise ja aruandluse süsteeme, rangemat karistussüsteemi eeskirjade eiramise korral ning laevadele toimivate elektrooniliste kaugseiresüsteemide, sealhulgas videovalve kohustuslikku paigaldamist hiljemalt 10. jaanuariks 2028. Vähemalt 18-meetrise kogupikkusega kalapüügilaevadel, mille puhul on suur lossimiskohustuse täitmata jätmise oht, võivad need süsteemid hõlmata ka muid vahendeid ja/või seadmeid.

Elektrooniline kaugseire, mis hõlmab videovalvet ja andureid, on osutunud liikmesriikide jaoks kõige kulutõhusamaks vahendiks merel toimuva püügitegevuse kontrolli ja eeskirjade jõustamise tagamisel. 2024. aastal ajakohastas EFCA koostöös liikmesriikidega elektroonilise kaugseiresüsteemi tehnilisi suuniseid ja miinimumnõudeid[21].

Enne 2028. aasta tähtaega on komisjon teinud EFCAga koostööd riskihindamise metoodika väljatöötamiseks, et määrata elektroonilise kaugseiresüsteemi paigaldamiseks kindlaks suure riskiga laevastikusegmendid. Töötatakse välja elektroonilise kaugseiresüsteemi paigaldamise ja käitamise üksikasjalikud eeskirjad ja tehnilised kirjeldused, võttes arvesse EFCA tehnilisi suuniseid.

2.5. Inspekteerimine ja eeskirjade täitmise tagamine

Nende inimeste arv, kellel liikmesriigid on lubanud kalandust inspekteerida, püsis stabiilsena, suurenedes 13 449-lt 2020. aastal 13 490-ni 2024. aastal. Kalanduskontrolliga tegelevate töötajate arvu tegelikku suurenemist on raske hinnata, sest inspektorite volitused on liikmesriigiti erinevad[22].

Aastatel 2020–2024 teatasid liikmesriigid kokku 367 227 inspekteerimisest. Nelja peamise inspekteerimiskoha võrdluses tehti 50 % inspekteerimistest sadamas/lossimiskohas, 25 % merel, 21 % turul ja 4,5 % transpordi ajal.

Liikmesriigid teatasid, et 2020. aastal kasutati kalanduse inspekteerimiseks 1 061 patrull-laeva[23] ja 2024. aastal 1 015 patrull-laeva, kusjuures aruandeperioodil 2020–2024 oli patrullipäevade koguarv merel üle 115 000, samas kui aastatel 2015–2019 oli patrullipäevi merel peaaegu 100 000. Liikmesriigid olid 2024. aastaks teatanud ka kokku 72-st kalanduskontrolli ja -seirega tegelevast seirelennukist, kusjuures viieaastasel ajavahemikul oli seiretundide koguarv peaaegu 33 000. Samuti on suurenenud uute seiretehnoloogiate

[21] Technical guidelines and specifications for the implementation of Remote Elecctronic Monitoring (REM) in EU fisheries (2019) - European Fisheries Control Agency.pdf.

[22] Inspektoriteks võib pidada mitmesuguseid riigiametnikke, alates spetsialiseerunud kalandusinspektoritest kuni politseinike ja tolliametnikeni.

[23] Üheotstarbelised ja mitmeotstarbelised patrull-laevad.

kasutamine. 2024. aastaks olid seitse liikmesriiki teatanud 56 drooni kasutamisest, mida on rohkem kui eelmisel aruandlusperioodil, kui 2019. aastaks teatati 39 seadme kasutamisest.

Aastatel 2020–2024 teatasid liikmesriigid enam kui 551 500-st ettevõtjate oletatavast rikkumisest. Tõsiste rikkumiste arv üldjoontes suurenes: 1 445-lt 2020. aastal 1 979-le 2024. aastal. Keskmiselt leidis kinnitust umbes iga kaheksas oletatav rikkumine.

Kõige sagedasemad ettevõtjate oletatavad rikkumised olid püügipäeviku ja lossimisdeklaratsiooniga seotud rikkumised (26 %), millele järgnesid jälgitavusega seotud rikkumised (25 %) ning rikkumised, mis olid seotud kalalaevadega, millel ei olnud kohustust pidada püügipäevikut ega täita lossimisdeklaratsiooni nõudeid (8 %). Kontrollimääruse iga jaotise kohaselt tuvastatud oletatavate rikkumiste arv oli järgmine: 53 % IV jaotise „Kalapüügi kontroll“ puhul; 41 % V jaotise „Turustamise kontroll“ puhul ja 6 % III jaotise „Vetele ja varudele juurdepääsu üldtingimused“ puhul.

2019. aastal algatas komisjon liikmesriikide karistussüsteemide uuringu[24]. Eesmärk oli esitada põhjalik analüüs ja hinnang riiklike karistussüsteemide toimimise kohta ning liikmesriikides 2015.–2019. aastal rikkumiste eest kohaldatud karistuste kohta. Uuringus leiti, et liikmesriikides vajalik õigusraamistik oli enamasti täielik ja paljud liikmesriigid olid oma õigusraamistikku eelmise viie aastaga võrreldes parandanud. Siiski rõhutati uuringus ka seda, et mõnes liikmesriigis on punktisüsteemi rakendamine viibinud või ei toimi veel, ning muid rakendamisega seotud puudusi, nagu karistuste määramise menetluse kestus ja määratud karistuste tase. Need tulemused näitasid, et kuigi olukord aastatel 2015–2019 võrreldes ajavahemikuga 2010–2014 paranes, oleks pidanud tegema rohkem selleks, et tagada võrdsed tingimused ning igas liikmesriigis kohaldatavate karistuste tõhusus, hoiatavus ja proportsionaalsus. Uuringu tulemuste ja muude asjakohaste andmete põhjal algatas komisjon asjaomaste liikmesriikidega 15 spetsiaalset rikkumismenetluse eelset dialoogi. Arvesse tuleb võtta läbivaadatud kontrollimäärusest tulenevaid sisulisi muudatusi, mis alates 10. jaanuarist 2026 tugevdavad ja ühtlustavad veelgi liikmesriikide kalandusalaste õigusrikkumistega seotud jõustamis- ja karistussüsteeme. Need muudatused aitavad kõrvaldada liikmesriikide poolt jõustamisel esinevaid allesjäänud puudusi, sealhulgas ühtlustades minimaalseid halduskaristusi, laiendades tõsiste rikkumiste loetelu ja tugevdades kaptenite punktisüsteemi kohta kehtivaid eeskirju.

2.6. Andmed ja teave

Liikmesriigid esitavad komisjonile korrapäraselt püügi- ja püügikoormuse andmeid. See võimaldab jälgida lubatud kogupüüki ja kvoodi kasutamist. Andmete kvaliteedi tagamine on oluline osa liikmesriikide ja komisjoni tööst kvoodiseire parandamisel; andmete kvaliteet tagatakse andmete asjakohase kontrollimise ja ristkontrolliga. Seoses kohustusega luua automaatne ristkontrolli- ja andmete kontrolli süsteem on 8 liikmesriiki 22st täielikult rakendanud automaatsed kontrollid ja ristkontrollid. Enamik liikmesriike ei ole veel täielikult rakendanud kontrollimääruse artiklis 109 nõutud kalandusandmete automaatset kontrolli ja ristkontrolli. Kuigi enamik neist on loonud vajalikud IT-süsteemid, puuduvad paljudel

[24] Study on the sanctioning systems of Member States for infringements to the rules of the Common Fisheries Policy.

süstemaatilised ja dokumenteeritud menetlused andmete anomaaliate, näiteks püügidokumentide lahknevuste ja ebausutavate püügiandmete tuvastamiseks ja nende suhtes järelmeetmete võtmiseks. Liikmesriigid peavad võtma 10. jaanuariks 2027 vajalikud meetmed, et täita andmete kontrolli ja ristkontrolli ühtseid tingimusi, mis on sätestatud komisjoni rakendusmääruse (EL) 2025/2196 artiklites 49–52. Kolm liikmesriiki kasutavad praegu lisaks käsitsi tehtavatele kontrollidele osaliselt automaatseid ristkontrolle, samas kui seitse liikmesriiki ei ole veel automaatse ristkontrolli süsteeme loonud.

Selleks et parandada andmevahetuse tulemuslikkust ja tõhusust, kehtestas komisjon 2016. aastal liikmesriikidele siduva ajakava kalandusandmete haldamise standardi ÜRO/FLUX (ÜRO kalanduskeel ülemaailmseks andmevahetuseks) kasutuselevõtuks. ÜRO/FLUXi standard võimaldab piirkondlikel kalandusorganisatsioonidel ja kogu maailma riikidel esimest korda kasutada ühtset universaalset standardit püügiandmete kogumise ja levitamise automatiseerimiseks. Standard on ühtlustatud ka elektroonilise andmevahetuse standarditega teistes sektorites, kus kasutatakse ÜRO kaubanduse hõlbustamise ja elektroonilise äritegevuse keskuse (UN/CEFACT) standardeid, nt maksude ja toidu jälgitavuse valdkonnas. Komisjon on aruandeperioodil teinud liikmesriikidega tihedat koostööd, et tagada ÜRO/FLUXi rakendamine. Andmevahetussüsteem FLUX Transportation Layer (FLUXi transpordikiht, FLUX TL) toimib nüüd komisjonis ja kõigis 23 asjaomases liikmesriigis. Kogu kalandusandmete vahetamine toimub merendus- ja kalandusasjade peadirektoraadi hallatava keskse andmevahetusplatvormi kaudu. Seda platvormi saab kasutada ka valideeritud andmete ja sisu saatmiseks komisjonile standardvormingus. Kõik liikmesriigid vahetavad nüüd komisjoniga püügi koondandmeid, laeva asukoha andmeid ja laevastiku andmeid ÜRO/FLUXis.

3. Komisjoni meetmed

Aruandeperioodil oli komisjonil jätkuvalt keskne roll liidu kalanduse kontrollisüsteemi rakendamise toetamisel ja järelevalves. See hõlmas kalandusandmete vahetamist võimaldavate struktuuride säilitamist, auditite ja kontrollide tegemist, liikmesriikidele suuniste andmist ja eksperdirühmade kokkukutsumist, et selgitada kontrollieeskirjade tehnilisi aspekte. Need meetmed tugevdasid kontrollimääruse rakendamist ning aitasid kaasa ühtsemale ja tulemuslikumale kontrollisüsteemile kogu liidus.

3.1. Õigusaktid ja poliitika kujundamine

Aruandeperioodil oli oluline edusamm Euroopa Parlamendi ja nõukogu vahel saavutatud poliitiline kokkulepe, mille tulemusel võeti vastu läbivaadatud kalanduskontrolli määrus, mis jõustus 2024. aasta jaanuaris. Läbivaadatud määruse eesmärk on lahendada hindamiste, auditite ja sidusrühmadega konsulteerimise käigus kindlaks tehtud pikaajalised probleemid ning see kajastab tõdemust, et tulemuslik kontroll on säästva kalapüügi, ausa konkurentsi ja tarbijate usalduse jaoks väga oluline.

Läbivaadatud määruses võetakse arvesse ka uusi teaduslikke ja tehnoloogilisi teadmisi. See suurendab liidu suutlikkust vältida ebaseaduslikku, teatamata ja reguleerimata kalapüüki kooskõlas rahvusvaheliste kohustustega. Aus liikmesriikidevaheline konkurents ja ettevõtjate

võrdne kohtlemine on kesksel kohal läbivaadatud süsteemis, mis ühtlustab ühise kalanduspoliitika ja toidualaste õigusnormide määratlused ning laiendab kontrollieeskirju suuremale hulgale tegevustele ja laevadele. Läbivaadatud määruses on seatud prioriteediks lihtsustamine ja halduskoormuse vähendamine, peamiselt digitaliseerimise kaudu ning järk-järgult viie aasta jooksul.

Uue raamistikuga nähakse ette kontrolli põhjalik ajakohastamine võrgust taldrikuni. Digitaalne aruandlus muutub kõigi laevade puhul normiks ning e-päevikud, lossimisdeklaratsioonid ja müügiteatised annavad täielikumat ja ajakohasemat teavet. Laeva asukoha andmed edastatakse reaalajas ja digitaalne jälgitavus kehtib kogu tarneahelas, sealhulgas imporditud toodete puhul, nii et kõiki kalandus- ja vesiviljelustooteid on võimalik jälgida nende allikani. Süsteem laiendab seiret harrastus- ja väikesemahulisele kalapüügile ning nõuab tundlike liikide juhupüügi paremat registreerimist. Samuti tugevdatakse sellega kasutuselt kõrvaldatud püügivahendite tagastamise ja aruandluse eeskirju, et aidata piirata mereprügi teket.

Suure riskiga laevade puhul, mille kogupikkus on üle 18 meetri, saab lossimiskohustuse seiret parandada elektroonilise kaugseire, sealhulgas videovalve abil. Jõustamisraamistikku on ajakohastatud ja lihtsustatud, määratledes selgemalt tõsised rikkumised, kehtestades ühtlustatuma ja läbipaistvama punktisüsteemi ning täiustades riiklikke rikkumiste registreid, mis toetavad süstemaatilist teabevahetust. Kõik need muudatused kokku loovad järjepidevama ja prognoositavama jõustamiskeskkonna ning suurendavad usaldust ühise kalanduspoliitika vastu.

Läbivaadatud määrus tugineb ka eelmise kontrollimääruse REFITi raames hindamise tulemustele, milles rõhutati vajadust lihtsamate ja tõhusamate eeskirjade järele. See lihtsustamisele suunatus kajastub kogu uues raamistikus. Komisjon on teiseste õigusaktide ettevalmistamisel jätkanud REFITi programmi põhimõtete kohaldamist, pöörates eriti suurt tähelepanu lihtsustamisele, proportsionaalsusele ja praktilisele rakendamisele. Samuti konsolideeritakse järk-järgult paljud tehnilised sätted ning neid ajakohastatakse rakendusaktide ja delegeeritud õigusaktide kaudu, mis peaks vähendama 2011. aasta rakendusakti[25] kehtivate artiklite ja lisade arvu ning pakkuma selgemaid ja praktilisemaid suuniseid. Kooskõlas komisjoni parema õigusloome tegevuskavaga vähendab läbivaadatud kontrollmäärus tarbetut halduskoormust, asendab paberipõhised protsessid digivahenditega, ühtlustab aruandlus- ja jälgitavusnõudeid ning selgitab määratlusi ja menetlusi, et tagada suurem õiguskindlus.

Pärast läbivaadatud kontrollimääruse vastuvõtmist on tähelepanu keskmes selle rakendamine. Komisjon valmistab ette kõikehõlmava rakendusaktide ja delegeeritud õigusaktide kogumi, et esitada vajalikud tehnilised kirjeldused uute eeskirjade järkjärguliseks kohaldamiseks 2024., 2026.[26], 2027. ja 2028. aastal. Nende õigusaktide kohaldamisala hõlmab muu hulgas üksikasjalikke nõudeid elektroonilise aruandluse, digitaalse jälgitavuse, väiksemate laevade

[25] Komisjoni 8. aprilli 2011. aasta rakendusmäärus (EL) nr 404/2011, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1224/2009 (millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks) üksikasjalikud rakenduseeskirjad.

[26] C(2025) 5784, C(2025) 7501, C(2025) 815, C(2025) 2888.

geopositsioneerimisvahendite, elektroonilise kaugseire ning kaalumis- ja proovivõtumeetodite kohta. Komisjon on algatanud ulatuslikud konsultatsioonid liikmesriikide ja sidusrühmadega, et tagada teiseste õigusaktide toimimine, proportsionaalsus ja kooskõla riskipõhise kontrolliga.

Läbivaadatud õigusaktidega nähakse ette ajakohasem, tõhusam ja läbipaistvam kontrolliraamistik, mis toetab säästvat kalapüüki, ausat konkurentsi ja teadlikke tarbijaid. Lähiaastatel keskendub komisjon sellele, et tagada uue süsteemi täielik ja järjepidev rakendamine kogu liidus, nii et ühise kalanduspoliitika eesmärgid saavutataks ka praktikas. Komisjoni jõupingutused lähtuvad eesmärgist tagada lihtsustamine ja halduskoormuse vähendamine. Ka liikmesriikidel on rakendamisel äärmiselt oluline roll ning nad peavad täielikult ära kasutama läbivaadatud raamistikus sätestatud arvukaid üleminekuperioode, et valmistuda rakendamiseks oma tasandil.

3.2. Andmed ja teave

Aastatel 2020–2024 jätkas komisjon vajaliku IT-taristu arendamist ja hooldamist, et võimaldada liikmesriikidel vahetada kalandusandmeid ÜRO/FLUXi formaadis. Tarkvara FLUX TL on jõudnud sellisele tehnoloogilise küpsuse tasemele, kus see suudab hallata andmevahetuse mahtu, mis suureneb veelgi, kui laevaseiresüsteemi ja e-päevikuga seotud aruandekohustusi laiendatakse läbivaadatud kontrollimääruse alusel kõigile laevadele.

Komisjon on jätkanud rakendusdokumentide esitamist rakendusaktide ja delegeeritud õigusaktide kujul, mis sisaldavad üksikasjalikke eeskirju andmevahetuse kohta nii ELis kui ka rahvusvaheliste partneritega. Need dokumendid lepitakse liikmesriikidega kokku elektroonilise laevaettekannete süsteemi ja andmehalduse eksperdirühma kaudu.

Komisjon on töötanud välja standardvormid kalapüügilubade ja inspekteerimisaruannete andmete vahetamiseks. Süsteem LICENCE kalapüügilubade vahetamiseks liikmesriikide, kolmandate isikute ja komisjoni vahel käivitus 2020. aasta detsembris. Selle arendamine on jätkuvalt hõlmanud kõiki välispüügilaevastiku lubasid. Praegu on liikmesriikide ja komisjoni vaheline teabevahetus kõigi lubade puhul täielikult elektrooniline, välja arvatud Rahvusvaheline Atlandi Tuunikala Kaitse Komisjoni (ICCAT) ja Vahemere üldise kalanduskomisjoni puhul. Norra, Loode-Atlandi Kalandusorganisatsiooni ja Kirde-Atlandi Kalanduskomisjoni (NEAFC) puhul on komisjoni ja kolmanda osapoole vahel kasutusel täielikult elektrooniline teabevahetus.

Harrastuskalapüük, mis varem oli regulatiivne pimeala, on nüüd hõlmatud läbivaadatud kontrollimäärusega, kõrvaldades märkimisväärse lünga püügiaruandluses ja harrastuskalapüügi poolt teatavatele kalavarudele avaldatava mõju teadvustamises. Komisjon käivitas Euroopa Parlamendi taotlusel 2019. aasta novembris katseprojekti huntahvena harrastuspüügi kontrollisüsteemi väljatöötamiseks ja katsetamiseks[27]. Välistöövõtja on välja töötanud integreeritud IT-vahendi, mis võimaldab harrastuskaluritel kiiresti teavitada riikide ametiasutusi oma päevasest püügist, registreerides selle. Töötati välja veebipõhine platvorm püügiandmete saamiseks (RecFishing.eu), mida on katseprojekti edu arvestades veelgi

[27] Control scheme for recreational catches of sea bass.

laiendatud, et võtta see aluseks läbivaadatud kontrollimääruses ette nähtud terviklikule aruandluslahendusele[28]. Tulemused esitati veebiseminaril „Harrastuskalapüügi seire ja kontroll“ 2020. aasta detsembris[29].

3.3. Komisjonipoolne kontroll ja seiretegevus

Liikmesriigid peavad tagama, et neil on olemas tõhusad kalanduskontrolli süsteemid. Komisjon vastutab kontrollimääruse ja ühise kalanduspoliitika eeskirjade kohaldamise järelevalve eest liikmesriikides. Selleks, et kontrollida liikmesriikide kontrollisüsteemide tõhusust ja ÜKP eeskirjade järgimist, viib komisjon läbi auditeid, kontrolle ja sõltumatuid inspekteerimisi.

Aruandeperioodil mõjutas COVID-19 pandeemia märkimisväärselt komisjoni võimet teha auditeid ja kontrolle. Nendest probleemidest hoolimata tehti ligikaudu 50 auditit ja kontrolli, sealhulgas käimasolevate tegevuskavade järelmeetmed (vt allpool). Sel perioodil keskenduti peamiselt lossitava saagi kaalumisele ja püügiaruandlusele kaheksas Läänemere piirkonna liikmesriigis ning Prantsusmaal, Hispaanias, Iirimaal ja Madalmaades. Mitmes neist liikmesriikidest avastati auditi ja kontrollide käigus tõsiseid puudusi, mis võivad põhjustada valede püügiandmete esitamist ja seega soodustada ülepüüki. Prioriteediks on olnud koostöö nende liikmesriikidega, et kehtestada parandusmeetmed puuduste kõrvaldamiseks. Samuti tehti mitu auditit, et hinnata Vahemere lääneosa mitmeaastase kalavarude majandamise kava rakendamist Itaalias, Hispaanias ja Prantsusmaal ning lossimiskohustuse täitmist Hispaanias, Prantsusmaal, Belgias, Iirimaal ja Madalmaades.

Paljudel juhtudel käsitlesid liikmesriigid auditite ja kontrollide tulemusi edukalt mitteametliku kahepoolse teabevahetuse raames.

Aastatel 2020–2024 avas komisjon 21 liikmesriigiga 37 kalanduskontrollialast rikkumismenetluse eelset dialoogi, mis kõik on lõpetatud. Neli 2019. aastal algatatud rikkumismenetluse eelset dialoogi oli aruandeperioodi lõpus veel käimas.

Kui komisjon tuvastab liikmesriikide kontrollisüsteemides puudusi, mis nõuavad liikmesriikidelt rohkem jõupingutusi ja aega nendega tegelemiseks, võib ta koostada koos nende liikmesriikidega tegevuskavad. Aastatel 2020–2024 koostas komisjon kolm uut tegevuskava, suurendades käimasolevate tegevuskavade koguarvu viieteistkümneni. Nende peamised eesmärgid on kõrvaldada saagi registreerimise süsteemis tuvastatud puudused, parandada karistussüsteeme, tõhustada riskijuhtimisprotsessi ning tugevdada andmete kontrolli ja jälgitavussüsteeme.

Peale selle algatas komisjon aastatel 2020–2024 liikmesriikide suhtes kümme kalanduskontrolliga seotud rikkumismenetlust. Need menetlused on seotud i) hariliku tuuni püügikasvanduste kontrollimisega[30], ii) lossimiskohustuse kontrolli ja jõustamisega seotud

[28] See terviklik aruandluslahendus, mida 13 liikmesriiki taotlesid, võeti kasutusele 9. jaanuaril 2026.

[29] https://ec.europa.eu/oceans-and-fisheries/news/webinar-recreational-fisheries-monitoring-and-control-2020-12-04_et.

[30] Horvaatia ja Malta.

kohustuste täitmisega[31], iii) välislaevastikku käsitleva liidu õiguse järgimisega[32], iv) saagi kaalumist ja registreerimist käsitleva liidu õiguse järgimisega[33] ning v) kaalumist, saagi registreerimist, transporti ja jälgitavust käsitleva liidu õiguse järgimisega[34]. Nendest menetlustest üheksa lõpetati ning üks oli aruandeperioodi lõpus veel käimas[35]. Lõpetati üks 2014. aastal algatatud rikkumismenetlus, mis oli seotud teatavate kaalumist ja püügiaruandlust käsitlevate sätete järgimisega[36]. Samuti lõpetati üks tõsiste rikkumiste punktisüsteemi käsitlev rikkumismenetlus[37].

4. Kalanduskontroll ning ühise kalanduspoliitika ja EMKFi/EMKVFi rakendamine

Kontrollimäärus on ÜKP rakendamise üks peamisi tugisambaid, eelkõige seetõttu, et selles on sätestatud püügiaruandluse eeskirjad. Need eeskirjad on väga olulised igal aastal vastu võetud püügi piirnormidest kinnipidamise kontrollimisel. 2024. aastal võttis komisjon püügi ja püügikoormuse koondandmete esitamiseks kasutusele uue IT-süsteemi, arendades sellega oma püügi piirnormide seire ja rahvusvaheliste lepingute kohase aruandluse suutlikkust. Liikmesriikide aruandluse õigeaegsus ja täielikkus paranesid kõnealuse perioodi jooksul, kuid selles valdkonnas esineb endiselt mõningaid püsivaid puudusi. Õigeaegse ja täpse aruandluse puudumine takistab kvoodi kasutamise järelevalvet ning ülekandmiste ja mahaarvamiste tegemist.

Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) ning Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (EMKVF) kasutamine on olnud väga oluline mitme liikmesriigi kalanduskontrolli alaste jõupingutuste toetamisel, muutes EMKFi ja EMKVFi ELi kalanduskontrolli raamistiku tugisammasteks. EMKFi raames teatasid liikmesriigid aastatel 2014–2023 418 miljoni euro ulatuses EMKFi rahastamiskõlblikest kuludest kontrolli- ja jõustamistoiminguteks[38]. Paljudest investeeringuliikidest olid kolm peamist järgmised: i) tehnika ostmine, paigaldamine ja arendamine (95 miljonit eurot); ii) muude kontrollivahendite ostmine (87 miljonit eurot) ja iii) tegevuskulude katmine (82 miljonit eurot). Need kolm investeeringuliiki moodustasid kokku ligikaudu 63 % EMKFi rahastamiskõlblikest kogukuludest, mis olid seotud kontrolli ja jõustamisega.

EMKVFi raames märkisid liikmesriigid erieesmärgi 1.4 (kalanduse tõhusa kontrolli ja õigusnormide täitmise tagamise edendamine, sealhulgas võitlus ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vastu, samuti usaldusväärsed andmed teadmistepõhiste otsuste tegemiseks) alla kuuluva sekkumise liigi „Kontroll ja õigusnormide täitmise tagamine“ programmideks 479 miljonit eurot. 2024. aasta lõpu seisuga teatasid liikmesriigid sekkumise liigi „Kontroll ja õigusnormide täitmise tagamine“ raames EMKVFi toetusest (toetusesaajatele

31 Madalmaad, Iirimaa, Belgia, Prantsusmaa, Hispaania.

32 Prantsusmaa.

33 Madalmaad.

34 Belgia.

35 Madalmaad.

36 Taani.

37 Iirimaa.

38 EMKFi rahastus hõlmas aastaid 2014–2020, kusjuures teatavad kulud kandusid pikemale perioodile. EMKVFist rahastamine algas 2021. aastal. 2020.–2024. aasta kulusid ei ole võimalik eristada

eraldatud summad) summas 118 miljonit eurot ja EMKVFist rahastamiskõlblikest kuludest summas 26 miljonit eurot. EMKVFi 118 miljoni euro suurusest toetusest teatati 99,2 miljonist eurost ehk 84 %-st tegevuse liigi „Kontrolli ja õigusnormide täitmise tagamine (avalik sektor)“ all. Muud tegevuse liigid olid koostöö (8,7 miljonit eurot), inspekteerimine (3,9 miljonit eurot), IT-tarkvara (3,1 miljonit eurot), kontrolli ja õigusnormide täitmise tagamine (erasektor), üritused, juhtimine, IT-arendus ja -hooldus, teadmiste jagamine ja vaatluste koordineerimine.

5. Koordineerimine liikmesriikide, EFCA ja ELi-väliste partneritega rahvusvahelistel foorumitel

Kalanduse kontrollisüsteemi tõhusaks ja tulemuslikuks kohaldamiseks on vaja pidevat suhtlemist ja koostööd liikmesriikide, komisjoni ja EFCA vahel. Samuti nõuab see rahvusvahelist koostööd ELi-väliste riikide ja piirkondlike kalandusorganisatsioonidega.

Komisjon arutab kontrollimääruse rakendamist kalanduskontrolli eksperdirühmas korrapäraselt liikmesriikide ja EFCAga. Nõuete täitmise tagamise küsimusi arutatakse nõuete täitmise eksperdirühmas, IT-arendusi ja rakendamist aga elektroonilise laevaettekannete süsteemi ja andmehalduse eksperdirühmas.

ELi tasandil teevad komisjon ja EFCA tihedat koostööd, et tagada kalanduskontrolli süsteemi tõhus rakendamine, teabe ja andmete vahetamine ning osalemine eri kalanduskontrolliteemalistel kohtumistel. Eelkõige on komisjon osalenud järgmistes tegevustes: i) piirkondlike kontrollieksperdirühmade ja nõuandekomisjonide korraldatud tegevused, kui see on asjakohane, ii) EFCA poolt ühiskasutuskavade rakendamiseks korraldatud tegevused ning iii) EFCA elektrooniliste inspekteerimis- ja järelevalvearuannete töörühm.

Ookeanide majandamise ülemaailmse liidri ning innuka võitlejana ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi (ETR-kalapüügi) vastu edendab EL aktiivselt ookeanide paremat majandamist, sealhulgas kontrollimeetmeid. Kooskõlas rahvusvahelise ookeanide majandamise tegevuskavaga[39] on komisjon teinud tihedat koostööd partneritega kogu maailmast, näiteks piirkondlike kalandusorganisatsioonide[40] ja rahvusvaheliste organisatsioonidega[41]. Samuti on komisjon teinud kahe- ja mitmepoolset koostööd naabruses asuvate ELi-väliste rannikuriikidega (näiteks Ühendkuningriigiga), ELiga kalanduskokkulepete raames koostööd teinud riikidega[42] ning ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi alastes dialoogides osalevate ELi-väliste riikidega[43], eesmärgiga i) parandada võrdseid tingimusi kalanduskontrolli valdkonnas, ii) tagada kalandusnõuete

[39] Tegevuskava 7. meetmes kutsutakse üles võitlema ebaseadusliku kalapüügi vastu ja tugevdama ookeanide toiduvarude säästvat majandamist kogu maailmas: https://ec.europa.eu/oceans-and-fisheries/ocean/international-ocean-governance_en.

[40] Regional fisheries management organisations.

[41] International agreements.

[42] Sustainable fisheries partnership agreements.

[43] Illegal fishing.

täitmine, iii) kohaldada uusimaid kalanduskontrolli ja andmevahetuse standardeid[44] ning iv) tagada nõuetele mittevastavuse korral nõuetekohased järelmeetmed.

6. Kokkuvõte

Kontrollimääruse rakendamine ja hindamine on rõhutanud kalanduskontrolli olulist rolli ühise kalanduspoliitika eesmärkide saavutamisel. Viimasel aruandeperioodil on tehtud edusamme kalanduse kontrollisüsteemi ajakohastamisel selle alusmääruse põhjaliku läbivaatamise kaudu, mis tugevdab eeskirjade järgimist ja toetab veelgi säästvat kalapüüki. Komisjoni jõupingutused IT-taristu arendamisel, auditite tegemisel ja eksperdisuuniste andmisel on aidanud liikmesriikidel kontrollimäärust tulemuslikumalt rakendada. Need algatused on parandanud andmevahetust ja kaitsemeetmete jõustamist ning ühtlustanud kvootide ülekandmise protsessi, mis on toonud kaasa suurema läbipaistvuse ja tõhususe.

Uute seiretehnoloogiate, näiteks droonide ja keerukate elektrooniliste laevaettekannete süsteemide laialdasem kasutamine on suurendanud kalanduse inspekteerimise ja seire tõhusust, aidates seeläbi kaasa eeskirjade paremale järgimisele ja säästvamatele kalandustavadele. Liikmesriigid on samuti eraldanud vahendeid selleks, et parandada aruandlus- ja inspekteerimissuutlikkust, suurendades märkimisväärselt patrullipäevade arvu merel, hoolimata COVID-19 pandeemia puhkemisest aruandeperioodil, ning seirelennukite operatiivkasutust.

Siiski on endiselt mitmeid puudusi ja probleeme, mis nõuavad liikmesriikide jätkuvat tähelepanu. Püsivate probleemide hulka kuuluvad puudused kaalumisel ja püügi registreerimisel, raskused lossimiskohustuse kontrollimisel ja jõustamisel ilma elektroonilist kaugseiret kasutamata ning sõltuvus ebausaldusväärsetest paberipõhistest süsteemidest. Samuti on vaja kõrvaldada puudused andmete kontrolli ja jälgitavuse süsteemides ning rikkumiste korral kohaldatavates karistustes, et tagada ettevõtjatele võrdsed tingimused ja parandada jõustamissätteid.

Nende probleemide lahendamiseks peavad liikmesriigid tegema koostööd, et rakendada parandusmeetmeid, mis tugevdavad kalanduse kontrollisüsteeme. Komisjoni tegevuskavad koos käimasolevate auditite ja kontrollidega moodustavad raamistiku nende paranduste elluviimiseks. Kalanduse pikaajalise kestlikkuse tagamiseks on oluline tagada kaalumist, saagi registreerimist, transporti ja jälgitavust käsitlevate ELi õigusaktide järgimine.

Tulevikus on läbivaadatud kalanduskontrolli õigusaktide rakendamine lahutamatu osa ELi suutlikkusest neid probleeme lahendada, sealhulgas digivahendite laiema kasutamise kaudu, et lihtsustada liikmesriikide ja ettevõtjate tegevust ning leevendada sellega seotud halduskoormust. Äärmiselt oluline on tugevdada jõustamissätteid, tagada kalandusandmete kvaliteet ja jagamine ning saavutada koostoime teiste poliitikavaldkondadega. Elektroonilise kaugseiresüsteemi tulevane paigaldamine võimaldab pädevatel asutustel tuvastada ebaseaduslikku tagasiheidet ja tegeleda eeskirjade eiramise juhtumitega. Nende meetmete abil soovib EL jätkuvalt etendada juhtivat rolli ookeanide ülemaailmses majandamises, edendades samal ajal säästva kalapüügi tuleviku jaoks vajalikku ökoloogilist üleminekut.

[44] Tänu ELi jõupingutustele võttis Kirde-Atlandi Kalanduskomisjon 2018. aasta novembris vastu andmevahetuse FLUXi standardi. Komisjon on alustanud ka läbirääkimisi ÜRO/FLUXi standardi kasutuselevõtmiseks mitmesugustel kahepoolsetel foorumitel, sealhulgas Norra ja Fääri saartega.

Läbivaadatud kontrollimäärusega avati ELi tasandil uus kalanduskontrolli peatükk. Sellega tagatakse, et kõik kalurid kõigis merepiirkondades järgivad samu eeskirju. Sellega kaitstakse ausaid ettevõtjaid ning tugevdatakse liikmesriikidevahelist koostööd ja usaldust. Sellega süvalaiendatakse tehnoloogiat, et leevendada liikmesriikide ja ettevõtjate halduskoormust. Järgnevad aastad on selle rakendamiseks otsustava tähtsusega, pidades silmas komisjoni vastuvõetavaid teiseseid õigusakte, rakendamist liikmesriikides ning jõustamist kõigis merepiirkondades ja kogu kalanduses. Sellega seoses on vajalik liikmesriikide jätkuv poliitiline pühendumine ja tehniline kaasatus. Need jõupingutused on otsustava tähtsusega läbivaadatud kontrollimääruse edu ja kaasseadusandjate seatud eesmärkide saavutamisel, eelkõige seoses kalanduskontrolli tugevdamise ja lihtsustamisega digivahendite kaudu. Komisjon kavatseb jätkata liikmesriikidega läbipaistvat koostööd kontrollimääruse rakendamisel.